

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

23. listopadu 2017*

„Hospodářská soutěž – Článek 101 SFEU – Dohody mezi podniky – Obchodní vztahy mezi provozovateli čerpacích stanic a petrochemickými podniky – Dlouhodobá smlouva o výhradním odběru pohonných hmot – Rozhodnutí, jímž Evropská komise prohlásila závazky podniku za závazné – Rozsah závaznosti rozhodnutí Komise o závazcích, pro vnitrostátní soudy – Článek 9 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 nařízení (ES) č. 1/2003“

Ve věci C-547/16,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) ze dne 18. října 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 28. října 2016, v řízení

Gasorba SL,

Josefa Rico Gil,

Antonio Ferrándiz González

proti

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda senátu, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby (zpravodaj) a M. Vilaras, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Gasorba SL, Rico Gil a Ferrándiz González D. García Riquelmem, procurador, A. Hernández Pardoem, abogado, jakož i L. Ruiz Ezquerria, abogada,
- za Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA A. Requeijo Pascuou a P. Arévalo Nietou, abogados, jakož i M. Villarrubia García, abogada,

* Jednací jazyk: španělština.

- za španělskou vládu A. Gavela Llopis, jako zmocněnkyní,
- za německou vládu T. Henzem a R. Kanitzem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi F. Castilla Contreras, jakož i F. Jimeno Fernándezem a C. Urraca Caviedesem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 14. září 2017,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 16 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích [101] a [102 SFEU] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1), a čl. 101 odst. 3 SFEU.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností Gasorba SL, Josefou Rico Gil a Antoniem Ferrándiz Gonzálezem (dále jen společně „Gasorba a další“) na jedné straně a Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA (dále jen „Repsol“) na druhé straně ve věci platnosti s ohledem na článek 101 SFEU smlouvy o nájmu čerpací stanice, se kterou je spojen závazek výhradního odběru.

Právní rámec

- 3 Body 13 a 22 odůvodnění nařízení č. 1/2003 zní takto:

„(13) Pokud během řízení, které by mohlo vést k zákazu dohody nebo jednání, nabídnou podniky Komisi závazky takové povahy, že reagují na její výhrady, měla by mít Komise možnost přijímat rozhodnutí, kterými prohlásí tyto nabídky pro dotyčné podniky za závazné. Taková rozhodnutí týkající se závazků by měla konstatovat, že pominuly důvody pro zásah Komise, aniž by však řešila otázku, zda došlo nebo ještě dochází k protiprávnímu jednání. Takovými rozhodnutími není dotčeno právo orgánů pro hospodářskou soutěž a soudů členských států v takových případech činit závěry a rozhodovat. Rozhodnutí týkající se závazků nejsou vhodná v případech, kdy Komise zamýšlí uložit pokutu.

[...]

- (22) Aby bylo zajištěno dodržování zásad právní jistoty a jednotného provádění pravidel hospodářské soutěže Společenství v systému souběžných pravomocí, je nutno zabránit vzájemně si odporujícím rozhodnutím. Je proto nezbytné vyjasnit v souladu s judikaturou Soudního dvora dopad rozhodnutí a postupů Komise na soudy a orgány pro hospodářskou soutěž členských států. Rozhodnutí o závazcích přijatá Komisí nemají vliv na pravomoc soudů a orgánů pro hospodářskou soutěž členských států používat články [101] a [102 SFEU].“
- 4 Článek 6 tohoto nařízení, který se týká „[p]ravomoc[í] vnitrostátních soudů“, stanoví:
„Vnitrostátní soudy mají pravomoc používat články [101] a [102 SFEU].“

- 5 Článek 9 uvedeného nařízení, který se věnuje „[z]ávazkům“, v odstavci 1 stanoví:

„Pokud Komise zamýšlí přijmout rozhodnutí, které nařizuje ukončení protiprávního jednání, a dotyčné podniky nabídnou Komisi závazky takové povahy, že reagují na její výhrady, může Komise svým rozhodnutím prohlásit tyto nabídky pro dotyčné podniky za závazné. Takové rozhodnutí může být přijato na dobu určitou a musí konstatovat, že pominuly důvody pro zásah Komise.“

- 6 Článek 15 nařízení č. 1/2003, který se týká „[s]polupráce s vnitrostátními soudy“, v odstavci 1 stanoví:

„V rámci řízení, v nichž se použijí články [101] a [102 SFEU], mohou soudy členských států požádat Komisi, aby jim zaslala informace, které má k dispozici, nebo stanovisko v otázkách týkajících se používání pravidel hospodářské soutěže Společenství.“

- 7 Článek 16 nařízení č. 1/2003, nadepsaný „[j]ednotné uplatňování práva hospodářské soutěže Společenství“, v odstavci 1 stanoví:

„Pokud vnitrostátní soudy rozhodují o dohodách, rozhodnutích nebo jednáních podle článků [101] a [102 SFEU], které jsou již předmětem rozhodnutí Komise, nemohou rozhodnout v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí. Musí se rovněž vyvarovat rozhodnutí, která by byla v rozporu s rozhodnutím, které má Komise v úmyslu přijmout v řízení, jež zahájila. Za tímto účelem může vnitrostátní soud přezkoumat, zda je nezbytné, aby své řízení přerušil. Touto povinností nejsou dotčena práva a povinnosti podle článku [267 SFEU].“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 8 Josefa Rico Gil a A. Ferrándiz González uzavřeli dne 15. února 1993 se společností Repsol dvě smlouvy.
- 9 V první z těchto smluv, nazvané „zápis o zřízení užívacího práva“, J. Rico Gil a A. Ferrándiz González zřídili věcné užívací právo ve prospěch společnosti Repsol k pozemku a na něm postavené čerpací stanici v obci Orba (Španělsko), jakož i ke správní koncesi, která umožňovala provozovat tuto stanici, a to na dobu dvaceti pěti let.
- 10 Ve druhé z těchto smluv, nazvané „smlouva o postoupení provozování čerpací stanice, pronájmu podniku a výhradním odběru“ (dále jen „nájemní smlouva“), společnost Repsol pronajala A. Ferrándiz Gonzálezovi jak pozemek, tak čerpací stanici, a to na dobu dvaceti pěti let a za měsíční nájemné 10 000 španělských peset (ESP) (přibližně 60 eur).
- 11 Dne 12. listopadu 1994 J. Rico Gil, A. Ferrándiz González a jejich dvě děti založili společnost Gasorba, na kterou přešla práva J. Rico Gil, A. Ferrándiz González vyplývající ze smluv uzavřených se společností Repsol se souhlasem této společnosti.
- 12 V nájemní smlouvě byla nájemcům uložena povinnost odebírat pohonné hmoty po celou dobu trvání nájemní smlouvy výhradně od společnosti Repsol, která pravidelně oznamovala nejvyšší prodejní ceny pohonných hmot pro veřejnost a umožňovala nájemcům, aby poskytovali slevy k tíži své provize, aniž by byly sníženy příjmy dodavatele.
- 13 Komise zahájila řízení podle článku 101 SFEU vůči společnosti Repsol. Po předběžném posouzení Komise konstatovala, že dlouhodobé smlouvy o výhradním odběru, včetně smluv zavazujících účastníky řízení dotčené v původním řízení, vyvolaly pochybnosti o jejich slučitelnosti s článkem 101 SFEU, jelikož byly s to způsobit významný „účinek uzamčení“ na španělském maloobchodním trhu s palivem.

- 14 Společnost Repsol nabídla Komisi v odpověď na její předběžné posouzení závazky spočívající zejména v tom, že v budoucnu už dlouhodobé dohody o výhradním odběru uzavírat nebude, že dotyčným nájemcům čerpacích stanic poskytne finanční výhodu, aby ukončili stávající dlouhodobé dohody o dodávce se společností Repsol před uplynutím doby jejich platnosti, jakož i v tom, že během určitého časového období nebude skupovat žádné čerpací stanice, které jsou nezávislé a které nezasobuje.
- 15 Uvedené závazky byly prohlášeny za závazné rozhodnutím Komise 2006/446/ES ze dne 12. dubna 2006 v řízení podle článku [101 SFEU] (věc COMP/B-1/38.348 – Repsol CPP) (Úř. věst. 2006, L 176, s. 104, dále jen „rozhodnutí o závazcích“).

- 16 Výrok tohoto rozhodnutí zní následovně:

„Článek 1

Závazky [...] jsou pro [společnost Repsol] závazné.

Článek 2

Řízení v projednávané věci se ukončuje.

Článek 3

Toto rozhodnutí se použije ode dne oznámení [společnosti Repsol] do dne 31. prosince 2011.

Článek 4

Toto rozhodnutí je určeno: [společnosti Repsol].“

- 17 V návaznosti na uvedené rozhodnutí podali dne 17. dubna 2008 společnost Gasorba a další žalobu proti společnosti Repsol k Juzgado de lo Mercantil no 4 de Madrid (obchodní soud v Madridu, Španělsko) znějící na prohlášení neplatnosti nájemní smlouvy z důvodu, že je v rozporu s článkem 101 SFEU, a dále na náhradu škody vyplývající z plnění uvedené smlouvy.
- 18 Tyto návrhy však byly zamítnuty nejprve rozsudkem vydaným tímto soudem 8. července 2011 a poté v odvolacím řízení potvrzujícím rozsudkem Audiencia Provincial de Madrid (oblastní soud v Madridu, Španělsko) ze dne 27. ledna 2014.
- 19 Jelikož měli Gasorba a další za to, že rozhodnutí o závazcích nebrání tomu, aby z důvodu porušení článku 101 SFEU prohlásil vnitrostátní soud smlouvu, na kterou se vztahuje toto rozhodnutí, za neplatnou, podali kasační opravný prostředek k Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko).
- 20 Posledně uvedený soud je toho názoru, že existují pochybnosti o rozsahu pravomoci vnitrostátních soudů s ohledem na články 9 a 16 nařízení č. 1/2003. V této souvislosti uvádí, že Komise podle všeho snížila účinek rozhodnutí o závazcích, když ve stanovisku ze dne 8. července 2009, o které na základě článku 15 nařízení č. 1/2003 požádal Juzgado de lo Mercantil no 2 de Barcelona (obchodní soud v Barceloně) v rámci věci, v níž bylo vydáno usnesení ze dne 27. března 2014, Bright Service (C-142/13, nezveřejněné, EU:C:2014:204), uvedla, že toto rozhodnutí nepředjímá analýzu, kterou by mohla Komise provést na základě následných šetření a dalších skutečností. Uvedené rozhodnutí nepředjímá ani analýzu, kterou musí provést vnitrostátní soud. Podle Komise mají rozhodnutí založená na článku 9 nařízení č. 1/2003 pouze za cíl, aby závazky nabídnuté účastníky k rozptýlení konstatovaných obav z ohrožení hospodářské soutěže byly pro dotyčné podniky závazné, aniž je rozhodnuto o otázce, zda došlo či nadále dochází k porušení článků 101 nebo 102 SFEU.

- 21 Za těchto podmínek se Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Brání podle článku 16 nařízení [...] [č. 1/2003] [rozhodnutí o závazcích] tomu, aby vnitrostátní soud prohlásil dohody, na které se uvedené rozhodnutí vztahuje, za neplatné vzhledem k době trvání výhradního odběru, přestože mohou být tyto dohody prohlášeny za neplatné z jiných důvodů, například z toho důvodu, že dodavatel uloží kupujícímu (nebo dalšímu prodejci) minimální konečnou prodejní cenu?
- 2) Pokud ano, lze v takovém případě mít za to, že dlouhodobé smlouvy, na něž se vztahuje rozhodnutí o závazcích, požívají s ohledem na toto rozhodnutí individuálního osvobození podle čl. 101 odst. 3 SFEU?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 22 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 16 odst. 1 nařízení č. 1/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu soudu v tom, aby prohlásil dohodu mezi podniky na základě čl. 101 odst. 2 SFEU za neplatnou, pokud Komise již předtím rozhodnutím podle čl. 9 odst. 1 tohoto nařízení přijala právě ve vztahu k této dohodě určité závazky a tyto závazky prohlásila za závazné.
- 23 V souladu s článkem 6 nařízení č. 1/2003, ve spojení s bodem 22 odůvodnění téhož nařízení spočívá uplatňování unijního práva v oblasti hospodářské soutěže na systému souběžných pravomocí, v jejichž rámci mohou Komise i vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž a vnitrostátní soudy používat články 101 a 102 SFEU.
- 24 Jednotné uplatňování unijního práva v oblasti hospodářské soutěže je zajištěno zejména článkem 16 odst. 1 nařízení č. 1/2003, který vnitrostátním soudům ukládá povinnost, aby nepřijímaly rozhodnutí, která by byla v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí v rámci řízení zahájeného podle nařízení č. 1/2003.
- 25 Ze znění čl. 9 odst. 1 uvedeného nařízení přitom vyplývá, že účinkem rozhodnutí přijatého na základě tohoto článku je zejména prohlásit za závazné závazky nabídnuté podniky, jež jsou takové povahy, že reagují na výhrady Komise týkající se hospodářské soutěže, které Komise uvedla v předběžném posouzení. Je třeba konstatovat, že takové rozhodnutí nepotvrzuje slučitelnost praxe, která byla předmětem výhrad, s článkem 101 SFEU.
- 26 Jelikož Komise může podle čl. 9 odst. 1 nařízení č. 1/2003, ve spojení s bodem 13 odůvodnění tohoto nařízení provést pouze „předběžné posouzení“ situace v oblasti hospodářské soutěže, aniž by rozhodnutí o závazcích přijaté posléze na základě tohoto článku stanovilo, zda došlo nebo ještě dochází k protiprávnímu jednání, nelze vyloučit, že vnitrostátní soud dospěje k závěru, že praktika, jež je předmětem rozhodnutí o závazcích, porušuje článek 101 SFEU a že na rozdíl od Komise hodlá rozhodnout, že došlo k porušení tohoto článku.
- 27 Kromě toho bod 13 odůvodnění ve spojení s bodem 22 odůvodnění nařízení č. 1/2003 výslovně uvádějí, že rozhodnutí o závazcích nebrání orgánům pro hospodářskou soutěž ani vnitrostátním soudům v rozhodování o případu a nemají vliv na pravomoc soudů a orgánů pro hospodářskou soutěž členských států používat články 101 a 102 SFEU.

- 28 Z toho vyplývá, že rozhodnutí přijaté na základě čl. 9 odst. 1 nařízení č. 1/2003 nemůže u dotyčných podniků vyvolat legitimní očekávání ohledně skutečnosti, že jejich jednání je v souladu s článkem 101 SFEU. Jak totiž generální advokátka uvedla v bodě 39 svého stanoviska, rozhodnutí o závazcích nemůže „legalizovat“ tržní chování dotčeného podniku, natož pak se zpětnou účinností.
- 29 Vnitrostátní soudy však nemohou ponechat bez povšimnutí tento druh rozhodnutí. Takové akty každopádně mají povahu rozhodnutí. Mimoto jak zásada loajální spolupráce zakotvená v čl. 4 odst. 3 SEU, tak cíl účinného a jednotného uplatňování unijního práva v oblasti hospodářské soutěže vyžadují, aby vnitrostátní soud zohlednil předběžné posouzení Komise a považoval ho za indicii, ba dokonce za neúplný důkaz o protisoutěžní povaze dotčené dohody s ohledem na čl. 101 odst. 1 SFEU.
- 30 Za těchto podmínek je třeba na první otázku odpovědět, že čl. 16 odst. 1 nařízení č. 1/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že rozhodnutí o závazcích, které Komise přijala podle čl. 9 odst. 1 tohoto nařízení ohledně určitých dohod mezi podniky, nebrání vnitrostátním soudům v tom, aby posuzovaly soulad uvedených dohod s pravidly hospodářské soutěže a aby tyto dohody na základě čl. 101 odst. 2 SFEU případně prohlásily za neplatné.

K druhé otázce

- 31 S ohledem na odpověď podanou na první otázku není důvodné odpovídat na druhou otázku.

K nákladům řízení

- 32 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Článek 16 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích [101] a [102 SFEU] musí být vykládán v tom smyslu, že rozhodnutí o závazcích, které Evropská komise přijala podle čl. 9 odst. 1 tohoto nařízení ohledně určitých dohod mezi podniky, nebrání vnitrostátním soudům v tom, aby posuzovaly soulad uvedených dohod s pravidly hospodářské soutěže a aby tyto dohody na základě čl. 101 odst. 2 SFEU případně prohlásily za neplatné.

Podpisy.